

**ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ
НА ПРИКЛАДІ ВИВЧЕННЯ ФОРТЕПІАННИХ ТВОРІВ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ**

education: a design-based study in a complex, open-ended learning environment. *Teach. Engl. Second Foreign Lang.* Vol. 19 (2). pp. 1–23. [in English].

5. Evseeva, A. & Solozhenko, A. (2015). Use of flipped classroom technology in language learning. *Procedia – Soc. Behav. Sci.* Vol. 206, pp. 205–209. [in English].

6. Havryliuk, N., Osaulchuk, O., Dovhan, L. & Bondar, N. (2020). Implementation of e-learning as Society. Integration. Education. *Proceedings of the International Scientific Conference.* Vol. IV. pp. 449–

459. DOI: <https://doi.org/10.17770/sic2020vol4.5019>. [in English].

7. Ivanytska, N., Tymoshchuk, N., Dovhan, L., Osaulchuk, O. & Havryliuk, N. (2021). Effectiveness of digital resources in the learning management system within online education of future entrepreneurs. *Journal of Entrepreneurship Education.* Vol. 24 (4). pp. 1–8. [in English].

8. Richards, J. C. & Rodgers, T. S. (1986). *Approaches and Methods in Language Teaching.* Cambridge: Cambridge University Press, [in English].

Стаття надійшла до редакції 19.04.2021

УДК 37.02: 780.616.432-053.2./5[37.015.31:78] (477)

DOI:

Ірина Новосядла, кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри методики музичного виховання та диригування
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”
Тетяна Гуцол, магістрантка навчально-наукового інституту мистецтв
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”

**ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ
ШКОЛЯРІВ НА ПРИКЛАДІ ВИВЧЕННЯ ФОРТЕПІАННИХ ТВОРІВ
УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ**

У статті розглядається поєднання зразків української музичної та літературної творчості як модель інтегративного підходу в музичному вихованні школярів з метою розвитку їх образно-асоціативного мислення. Наголошується на ефективності такого взаємозв'язку, на величезному дидактичному потенціалі і української фортепіанної музики, і поезії як її програми, що сприяє активізації творчої уяви школярів і кращому розумінню художнього змісту творів. Пропонуються варіанти прикладів фортепіанних п'єс і віршів відомих українських митців минулого, сучасних авторів для різного шкільного віку.

Ключові слова: музичне виховання; інтегративний підхід; розвиток образно-асоціативного мислення; програмна музика; фортепіанні твори українських композиторів; українська поезія.

Лит. 12.

Iryna Novosiadla, Ph.D.(Art Science), Associate Professor
of the Music Education and Conducting Methods Department,
State Higher Educational Institution “Vasyl Stefanyk Precarpathian National University”
Tetiana Hutsol, Master Student of the Educational-Scientific Institute of Art,
State Higher Educational Institution “Vasyl Stefanyk Precarpathian National University”

**THE PRACTICAL USE OF INTEGRATIVE LEARNING MODEL OF
SCHOOLCHILDREN ON THE EXAMPLE OF STUDYING PIANO WORKS BY
UKRAINIAN COMPOSERS**

The article considers the combination of samples of Ukrainian musical and literary creativity as an example of an integrative approach in music education of schoolchildren in order to develop their figurative and associative thinking. An attention is focused on the importance of poetry as a poetic program of piano works, on the great expressive possibilities of the synthesis of poetry and music. The strong connection between music and literature is determined by the fact that each of them affects the emotional sphere of the student, promotes the creative development of the individual.

Ukrainian piano music has a huge didactic potential for use in Arts-based learning. Its samples acquaint students with national musical traditions, represented by genre varieties of Ukrainian folklore, works of composers representing different regions of Ukraine. The combination of piano works with poems by Ukrainian poets will promote the activation of associative thinking and a better understanding of music. The choice of works should take into account the age characteristics of students, the depth of the emotional impact of the piano pieces on students, the accessibility of the content of the poems, their artistic and aesthetic value.

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ НА ПРИКЛАДІ ВИВЧЕННЯ ФОРТЕПІАННИХ ТВОРІВ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ

The directed attention of schoolchildren to poetic texts as images of musical compositions encourages them to think about the content of language constructions, the expressiveness of the word, to realize its aesthetic and cognitive power. The poetic samples are involved in the analysis of musical works by thematic and genre similarity, leaving space for pupils' imagination.

The article provides examples of practical use of piano works by Ukrainian composers, different in content and genres, for pupils of different ages. A poem by one of the Ukrainian poets is selected for each work, the figurative content of which helps to stimulate the creative imagination and evoke an appropriate emotional reaction of schoolchildren. As a result of this synthesis, a holistic image is formed in the imagination of pupils. They are able to comprehend the connection between the content of the piano composition and its poetic program. The educational influence of such an approach is strengthened by its national orientation, as samples of Ukrainian musical and literary art are involved.

Keywords: music education; integrative approach; development of image-associative thinking; program music; piano works by Ukrainian composers; Ukrainian poetry.

Постановка проблеми. Одними з важливих принципів мистецької освіти, визначеними в Концепції художньо-естетичного виховання учнів (автор – Л. Масол, 2004 р.) і спрямованими на формування у них загальнокультурної та художньої компетентності, є “поєднання універсального, національного і регіонального компонентів освіти та виховання з пріоритетом їх національної спрямованості”, а також – поліхудожність, інтегральність як виховання об’єктивно існуючих зв’язків між видами мистецтв [1, 320]. Результати науково-дослідницької та експериментальної роботи зі створення цілісної моделі художньо-естетичного виховання, проведеної під керівництвом Л. Масол упродовж 2004–2013 рр., засвідчили першочерговість культуротворчої ідеї, побудованої на комплексному вивченні різних видів мистецтв і спрямованої на розвиток образно-асоціативного мислення школярів, їх творчого потенціалу.

Вимоги часу й новітні освітні завдання зумовлюють пошуки педагогічних підходів, що здатні забезпечити повноцінне художнє виховання особистості школярів. Сьогодні ефективно застосовуються методики, що передбачають вивчення музичних творів за допомогою використання зразків живопису і візуалізації образів, тоді як недооцінення вербальних чинників для активізації творчої уяви все ще має місце.

Українська фортепіанна музика володіє величезним дидактичним потенціалом для використання у поліхудожньому навчанні. Її зразки знайомлять учнів із цілим пластом вітчизняної музичної культури, національними традиціями, репрезентованими жанровими різновидами українського фольклору, а також творчістю композиторів представників різних регіонів України. Широке коло образів фортепіанної літератури дозволяє залучати зразки постичних творів українських авторів, що знаходиться у школярів емоційний відгук, допоможе глибше проникнути в художній зміст творів, збуджуватиме уяву, а відтак – сприятиме активізації

асоціативного мислення і кращому розумінню музики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До проблеми поліхудожнього виховання зверталися чимало науковців, видатних педагогів, починаючи з минулих століть (Я. Коменський, К. Ушинський, Б. Яворський, В. Сухомлинський, М. Леонтович, Д. Кабалевський та ін.). У своїх працях вони наголошували на важливості поєднання музики з іншими видами мистецтва, на ефективності їх взаємовпливу і взаємозв’язків.

У сучасній науковій та навчально-методичній літературі проблему впровадження інтегративних технологій у музично-освітній процес висвітлено в різних аспектах: виховний потенціал інтеграції мистецтв аналізують О. Рудницька, О. Олексюк, Г. Падалка, І. Семко; методи і прийоми втілення ідеї комплексного взаємозв’язку різних видів мистецтва на уроках музики пропонують Л. Масол, Л. Аристова, Л. Кондратова, Н. Гродзенська, Л. Ващенко, Т. Шарапова, Л. Темченко. На виховних можливостях української фортепіанної музики, її значенні в поліхудожньому навчанні, а також ефективних умовах розвитку творчих здібностей школярів її засобами зосереджують свою увагу О. Фрайт, Л. Данілішина, Н. Пономарьова тощо.

Мета статті – розглянути модель інтегративного підходу в музичному вихованні школярів на прикладі поєднання фортепіанних творів вітчизняних композиторів зі зразками української поезії.

Матеріалом послуговувалися як твори відомих українських композиторів минулого, так і композиції сучасних авторів з різних регіонів України, які демонструють модернову музичну лексику.

Виклад основного матеріалу. Багато вітчизняних митців і педагогів (В. Сухомлинський, П. Сокальський, С. Людкевич та ін.) звертались до питання синтезу поезії та музики, вважаючи, що поезія як програма інструментальних музичних творів не обов’язково повинна накладатись на мелодію, як у пісні, а лише характеризувати зміст. Образно-тематична

програмність поглиблює пізнавальні можливості учнів, допомагає формуванню творчої уяви. Однак не слід однозначно трактувати, надмірно конкретизувати і деталізувати образність музичного тексту. Як слушно зауважує О. Фрайт, “програмність є лише стимулом для пробудження творчої уяви, служить художній цілісності та уточненню виразових можливостей музики, але не є детальним лібрето інструментального твору” [11, 26]. Літературний текст тільки допомагає спрямувати уяву про зміст музичного твору, а музика сама здатна передати набагато більше, ніж про неї можна описати словами. Водночас у вміле, продумане використання вчителем засобів програмності дає позитивні результати у вихованні свідомих слухачів та виконавців музики. Розвиток творчої уяви школярів є дуже важливим етапом виховання, адже плодами такого розвитку стають гнучкий розум та пам’ять, вміння фокусуватись на завданнях та генерувати нові ідеї.

Використання літературних зразків для розкриття музичної образності є не менш ефективним, ніж унаочнення за допомогою репродукцій картин художників. Скерована увага школярів до поетичних текстів як прообразів музичних композицій спонукає їх замислюватись над змістом мовних конструкцій, виразністю слова, усвідомлювати його естетичну та пізнавальну силу. Ця сила допомагає відобразити змальовану в музиці велич природи, внутрішній світ людини – її думки, емоції, переживання й прагнення, надати описового колориту жанрово-побутовим музичним замальовкам.

“Література – це скарбниця культури, постачальник реальних знань та сильних вражень, джерело ознайомлення з незвичним, чудесним, фантастичним, вигаданим” [2, 237]. Залучення до інтегрованого навчання віршів розвиває уяву дітей на основі використаних образів у живому слові. Читання віршів сприяє розвитку креативних здібностей та смаку, розуміння особливої краси поетичної мови. Використання української поезії сприятиме збагаченню словника дітей саме українськими словами і виразами, вихованню любові до рідної мови [8, 43].

Розвиток творчого мислення є пріоритетним завданням, яке стоїть перед музичним вихованням, і українські композитори завжди сприяли цьому важливому процесу. Україна – її природа, мова, мистецтво – наповнені характерною образністю, що спонукає митців звертатись до використання тематики і змісту, які не лише сприяють розвитку творчої уяви, а й виконують пізнавальну і національно-виховну функції.

Т. Шарапова вважає, що “лише ілюстративне використання інших видів мистецтва на уроці музики не можна оцінювати позитивно” [12, 347]. Продовжуючи її думку, наголосимо, що суміжні види мистецтва (у нашому випадку – поетичні зразки) повинні залучатися до аналізу музичних творів за тематичною і жанровою подібністю, залишаючи простір для фантазії учнів. Крім того, слід дотримуватись й інших вимог: враховувати вікові особливості школярів, глибину емоційного впливу творів на учнів, доступність змісту віршів, їх художньо-естетичну цінність. Також обов’язковим є активне включення учнів до процесу аналізу музичних творів, їх поетичного програмного змісту, для цього доречним стане конкретне педагогічне завдання.

Сприйняття музики і поезії дітьми різного віку відрізняється, і підбір педагогом поетичних рядків для розуміння образного змісту твору має бути відповідним. Так, для учнів молодших класів зазвичай обираються короткі вірші, написані простою мовою про відомі для них речі, без алегорій та абстрактних понять. Натомість твори для старшокласників уже можуть мати глибокий, іноді прихований зміст, у них піднімаються важливі, серйозні питання, описуються почуття та переживання, відповідно, вірш у такому випадку буде більш розлогим, емоційно забарвленим, із використанням багатого лексики.

У пропонованій статті розглянемо кілька прикладів використання фортепіанних творів українських композиторів, різних за змістом і жанрами, для учнів різного шкільного віку. До кожного твору підбрано вірш одного з українських поетів, образний зміст котрого допомагає стимулювати творчу уяву і викликати відповідну емоційну реакцію.

У дітей молодшого шкільного віку інтенсивно формується творча уява: на основі попереднього досвіду виникають нові образи, від простого довільного комбінування діти поступово переходять до логічно обґрунтованої побудови нових образів, зростає швидкість утворення образів фантазії. Характерною віковою особливістю є недостатньо розвинута довільна увага: домінує увага мимовільна, спрямована на нові, яскраві, захопливі об’єкти; сприймання молодших школярів досить розвинуте, однак ще слабо диференційоване. У музиці діти цього віку шукають яскраві й динамічні образи, сильні враження, що не займають надто довго їх уяву, мислення дітей уникає нюансів і надмірної деталізації [4].

Доступним за змістом для молодших школярів є твір С. Борткевича “З наспівів няні” з

**ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ
НА ПРИКЛАДІ ВИВЧЕННЯ ФОРТЕПІАННИХ ТВОРІВ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ**

фортепіанного циклу “З мого дитинства”. Цей цикл характеризується програмним характером, складається з шести п’єс, кожна з яких знайомить слухачів з близькими їм образами. Для їх втілення композитор використовує багату палітру мелодико-інтонаційних, ритмічних, ладо-гармонічних та фактурних засобів. Назва п’єси налаштовує на ліричний характер, який автор підкреслює відповідними штрихами (наспівне плавне *legato*), мелодія будується широкими фразами на фоні кантиленного супроводу. П’єса складається з трьох частин, де крайні частини звучать у помірному темпі з ремаркою *Andantino sempre*, в душі ліричної пісні. Контрастом слугує середній епізод, в якому змінюються тональність, темп та характер (*Allegretto grazioso*), динаміка стає гучнішою, а супровід надає танцювального характеру завдяки широким стрибкам та зміні штриха на *staccato*. Поетичною ілюстрацією вибрано вірш Марійки Підгірянки “Вечір іде”, який вивчається у третьому класі і також складається з трьох частин-строф. За назвами обох творів можемо зрозуміти, що йдеться про вечірню колісанку. Тож у вірші, як і в п’єсі, крайні стовпці описують сонце, яке “спить давно вже” та місяць, який “сіє світло”. Друга строфа вірша описує мороз, який “ходить по дворі”, “іскри креше”, “по вікнах квіти пише” – що яскраво ілюструє середній розділ музичного твору (рухливий, динамічний, танцювальний). Завершуються обидва твори стиханням-заколюванням: “Так тихо... йде вечір до нас в гості” [5, 105].

Чудовим матеріалом для розвитку асоціативного мислення дітей молодшого шкільного віку є твори Василя Барвінського, що вирізняються яскравою зображальністю. Збірка “Наше сонечко грає на фортепіано”, до якої входять мініатюри-забавлянки на основі народних пісень, – яскравий цьому приклад. Крім багатой палітри виразових засобів, автор подбав і про ілюстрації до кожної п’єси, співпрацюючи з художником Р. Якименком, котрий створив серію малюнків до першого видання. Використання поезії до мініатюр лише надасть ще більшої ілюстративності образам. Наприклад, у другій п’єсі збірника – “Горобчик” – головний персонаж отримав дуже виразну образну характеристику. При прослуховуванні твору, особливо другої частини, можна уявити, що мова йде не про одного горобчика, а про цілу зграю горобців, які “крилечками лопотять” та “цвірінчать” – саме такий сюжет змальований у вірші Якова Жарка “Горобчики”. Агогічні відхилення, виписані композитором в нотному тексті, – такі як *rallentando*, *piu mosso* – можуть характеризувати наступне: “А муркотик, сірий

котик, підкрадається завзято” або “Швидше в стріху, буде лихо!” [3, 16]. Визначити, які саме слова у вірші ілюструють темпові зміни у мініатюрі, – завдання для школярів, що вимагатиме концентрації їхньої уваги й сприятиме активізації уяви.

Інша п’єса збірки – “Веснянка”, в основі якої лежить народна пісня “Їде, їде Зельман”, – знайомить школярів із обрядовим жанром національного фольклору, коріння якого сягає в наше минуле. Артикуляційні й динамічні засоби мініатюри допомагають у розкритті художніх образів веснянки. Доповненням до них стане вірш Олександра Олеся “Веснянка”, в якому розповідається про прихід весни (“А вже ясне сонечко припекло”). Характерними особливостями як музичного твору, так і вірша, є повтори: так, у п’єсі повторюються короткі послівки, а у вірші – слова “розлило, розлило”, “воркотять, воркотять”, “у ліску, у ліску” [7], що ще більше підсилює їх спільний образ та створює відчуття єдиного цілого.

Для знайомства з танцювально-побутовим жанром можна запропонувати п’єсу “Вальсик” сучасної композиторки з Київщини Оксани Білаченко. Басова лінія утворює приховану мелодію і увиразнює основну першу долю такту в тридольному розмірі, підкреслюючи характерну особливість цього танцю. Аналогічні перше та останнє речення фортепіанної п’єси створюють своєрідне обрамлення – наче питання, яке так цікавить дитину, як у вірші “Про янгола та пір’їнку” рівненської поетеси Віри Правоторової. Основна частина музичного тексту немов би розповідає про роздуми дитини про янгола, описує її загадкові, мрійливі вигадки. Кульмінація твору викладена у високому регістрі на *forte*, наче підсилює важливість цієї загадки: “Куди подівся янгол?”. Завершується твір на *ріано*: дитина замислюється над нерозгаданою таємницею (“То звідки ця манюсінька пір’їнка біла-біла?”) [10, 82]. Обидва твори дуже гармонійно поєднують бачення дитячого внутрішнього світу композиторки та поетеси.

У школярів підліткового віку зміни в інтелектуальній сфері виражаються передусім у формуванні активного, самостійного, творчого мислення, у зв’язку з чим відбуваються прогресивні зміни в їхній уяві, розширюється зміст її образів. Поступово відбувається перехід від ситуативного переживання краси явищ природи, музичних і літературних творів, зразків живопису до стійких естетичних почуттів.

Специфіка репертуару для підлітків полягає у тому, що ця музика перебуває на межі дитячої і

дорослої музики: тож, з одного боку, в ній продовжують розвиватися деякі образи з літератури для молодших, з іншого – з'являється коло нових сюжетів та настроїв, близьких сфері музики для дорослих. Тепер уже не обов'язковим є визначення сюжету, розтлумачення програми твору, адже в цьому віці в уяві формуються більш вільні й абстрактні асоціації. Також з'являється здатність сприймати відповідну музичну мову, що передбачає не лише зображальність та ілюстративність. Суттєвою властивістю, що вирізняє музику для підлітків, є значне розширення діапазону настроїв (передусім збагачується коло ліричних образів), що пов'язано з бурхливим емоційним розвитком школярів цього віку. А посилення впливу почуттів на різноманітні сторони життя підлітків зумовлює таку нову якість музики, як відображення в ній внутрішнього світу людини (звичайно, в межах, доступних їй розумінню).

Прикладом пейзажної замальовки є фортепіанна п'єса “Вальс осіннього листя” сучасної авторки Лариси Фучаджі. Доповненням до неї стане текст вірша Ліни Костенко “Красива осінь вишиває клени”, в якому розповідається про різнобарвні кольори осені, про те, як листя просить: “виший нас зеленим”. Асоціації кружляння осіннього листя підкріплені візерунковими вигинами наспівної мелодії, гнучкими фразами. Динамічний розвиток музики п'єси підводить до кульмінації в кінці твору – так само, як і в останніх рядках вірша: “Ворони п'ють надкльовані горіхи. А що їм чорним? Чорним все одно” [5, 53]. Поетичний та музичний варіанти змалювання осені допомагають учням зіставити образи та доповнити їх у своїй уяві.

Сповненим поетичною споглядальністю є твір сучасної одеської композиторки Кіри Майденберг-Тодорової “Ліричний настрій”. У цій композиції передано емоційний стан людини, зворушеної і зачарованої красою природи. Ніжна, спокійна мелодія верхнього голосу виконується наспівно, на legato, середній голос, що підкреслює медитативно-споглядальний характер, викладений половинними та цілими нотами. Твір збагачений різноманітними динамічними відтінками, кожна частина завершується сповільненням, а в кінці твору звучать тихі, завмираючі альтеровані акорди. Суголосним за настроєм і образами стане вірш Павла Тичини “Гаї шумлять” [9, 34]. У поетичному та музичному творі гармонійно поєднуються опис краси природи та емоцій ліричного героя, п'єса сповнена світла, життя, наповнює душу найкращими почуттями.

Для старшокласників можна використати

твори, які відображають їх світосприйняття і сферу знайомих їм емоцій. Так, твором, у якому розкриваються непрості душевні переживання, є “Принцеса троянд” черкаської композиторки Євгенії Марчук. Ця психологічна п'єса слугує зразком атональної музики. Складну лексику авторка використовує, щоб передати всю глибину почуттів. Твір складається з трьох частин, подібних за фактурою та динамічним планом, які відрізняються за розміром (чотири- та тридольним) і ритмічним малюнком. Настроєві зміни, підказані авторськими вказівками (*dolce*, *dance*, *song*), допомагають відобразити найглибші почуття людської душі. Підсилює асоціативний ряд вірш Лесі Українки “Коли дивлюсь глибоко в любі очі”. Як поезія занурює у душевні хвилювання, так і музика – то тривожиться, то заспокоюється, наче душа дівчини. Музична мова композиторки багата на мелізми, яскраві артикуляційні засоби (акценти, *tenuto*, *non legato*), широкий динамічний план (від *piano* до *fff*), агогічні ремарки (*allargando*, *ritenuto*) додають відчуття смутку та мрійливості. Твір Є. Марчук, як і поетичні рядки Лесі Українки, допомагають школярам увійти в доросле життя, змушують замислитися над складними деталями людської душі.

“Українська сакральна пісня-3” (із циклу “Українські сакральні пісні”) херсонського піаніста й композитора Володимира Черненка – наче молитва у звуках. Ніжна, просвітлена, протяжна мелодія під рівномірний супровід

восьмих, ускладнена зміною метро-ритму ($\frac{3}{4}, \frac{4}{4}$,

$\frac{2}{4}, \frac{5}{4}, \frac{3}{8}$). У кожній мінічастині композитор подає

темпову характеристику: *con moto*, *Grave*, *Andante*. Динамічний план музичного твору (*piano*) підсилює психологічний підтекст молитви. Широке регістрове охоплення допомагає збагнути величність Бога, всеосяжність Його Любові. Композитор використовує сонористичні ефекти: зокрема, витриману суцільну педаль, що додає молитві особливої соковенності, кластери. Близьким за змістом до цього музичного твору є вірш Олени Лук'янчук “Молитва за Україну”, в якому авторка передає свої переживання за долю Батьківщини і надії Господу. Знайомлячи школярів із творами духовного змісту, ми спонукаємо їх до співпереживання. Різноманітні почуття, що виникають при сприйнятті такої музики, особливо в поєднанні з поетичними рядками, сповненими глибокого сакрального змісту, збагачують їхній духовний світ.

Висновки. Проведене дослідження та

**ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ
НА ПРИКЛАДІ ВИВЧЕННЯ ФОРТЕПІАННИХ ТВОРІВ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ**

педагогічні спостереження свідчать про ефективність використання у музичному вихованні такого інтегративного підходу як поєднання музичних творів із поетичними зразками. У результаті цього синтезу в уяві школярів формується цілісний образ, вони здатні осмислити зв'язок між змістом фортепіанної композиції та її поетичною програмою. Використання поезії не лише стимулює творчу уяву, а й сприяє збагаченню мови учнів, їх словникового запасу, розвитку пам'яті. Виховний вплив такого підходу підсилюється його національною спрямованістю, оскільки залучаються взірці українського музичного та літературного мистецтва. Подальші перспективи розвитку проблеми впровадження інтегрованого навчання вбачаємо у пошуках нових цікавих форм із залученням зразків різних видів мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аристова Л. Методика музичного навчання та виховання: навч.-метод. посібник. Миколаїв: Гліон, 2018. 404 с.
2. Ватаманюк Г. Художня література як засіб формування духовного світу дитини. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського держ. університету*. Вип. XIII. Серія педагогічна. Кам'янець-Подільський, 2007. С. 237–240.
3. Жарко Я. Гарно в нашому садочку: вірші для дітей. Київ: Веселка, 1990. 20 с.
4. Заброцький М. Основи вікової психології: навч. посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. 112 с.
5. Науменко В. О. Літературне читання: укр. мова для загальноосвіт. навч. закл. з навчанням укр. мовою: підруч. для 3-го кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ: Генеза, 2014. 176 с.
6. Науменко В. О. Літературне читання: укр. мова для загальноосвіт. навч. закл.: підруч. для 6-го кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ: Генеза, 2015. 180 с.
7. Олесь О. Веснянка. УкрЛіб: Бібліотека української літератури. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=5945>
8. Сас О. Лінгводидактична спадщина Є. Тихеевої у збагаченні словника дітей дошкільного віку. *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2014. № 6 (113). С. 41–44.
9. Тичина П. Г. Сонячні кларнети: Поезії / упоряд. С. А. Гальченко. Київ: Дніпро, 1990. 383 с.
10. Улюблені вірші. У 5 т. / упоряд. І. Малкович. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛІА-МА-ГА, 2017. Т. 2. 108 с.
11. Фрайт О. В. Українська фортепіанна програмна музика в загальноосвітній школі: навч. посіб. Дрогобич: НВЦ "Каменярь" ДДПУ, 2003. 32 с.
12. Шарапова Т. Комплексний взаємозв'язок різних видів мистецтва на уроках музики. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Вип. 120.

Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2013. С. 344–350.

REFERENCES

1. Arystova, L. (2018). *Metodyka muzychnoho navchannia ta vykhovannia: navch.-metod. posibnyk*. [Methods of Music Teaching and Education: training manual]. Mykolaiv, 404 p. [in Ukrainian].
2. Vatamaniuk, H. (2007). *Khudozhnia literatura yak zasib formuvannia dukhovnoho svitu dytyny* [Fiction as a means of forming the spiritual world of the child]. *Current issues of Kamianets-Podilsky State University. Series: Pedagogy*. Vol. XIII. Kamianets-Podilskyi. pp. 237–240. [in Ukrainian].
3. Zharko, Ya. (1990). *Harno v nashomu sadochku; virshi dlia ditei* [There is beautiful in our garden: poems for children]. Kyiv, 20 p. [in Ukrainian].
4. Zabrotskyi, M. (2008). *Osnovy vikovoï psykholohii: navchalnyi posibnyk* [Basics of Age Psychology: textbook]. Ternopil, 112 p. [in Ukrainian].
5. Naumenko, V. O. (2014). *Literaturne chytannia: ukr. mova dlia zahalnoosvit. navch. zakl. z navchanniam ukr. movoiu: pidruch. dlia 3-ho kl. zahalnoosvit. navch. zakl.* [Literary reading: Ukrainian language for secondary schools with Ukrainian language of teaching: a textbook for the 3rd grade of secondary schools]. Kyiv, 176 p. [in Ukrainian].
6. Naumenko, V. O. (2015). *Literaturne chytannia: ukr. mova dlia zahalnoosvit. navch. zakl. z navchanniam ukr. movoiu: pidruch. dlia 6-ho kl. zahalnoosvit. navch. zakl.* [Literary reading: Ukrainian language for secondary schools with Ukrainian language of teaching: a textbook for the 6th grade of secondary schools]. Kyiv, 180 p. [in Ukrainian].
7. Oles, O. *Vesnianka [Vesnianka]*. UkrLib: Biblioteka ukrainskoi literatury [UkrLib: the library of Ukrainian literature]. Available at: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=5945> [in Ukrainian].
8. Sas, O. (2014). *Linhvodydaktychna spadshchyna Ye. Tykheievoi u zbahachenni slovyka ditei doshkilnoho viku* [Linguodidactic heritage of E. Tiheeva in enriching the vocabulary of preschool children]. *Youth and market*, no. 6 (113), pp. 41–44. [in Ukrainian].
9. Tychna, P. H. (1990). *Soniachni klarnety: poezii* [Sun clarinets: poetry]. (Ed.). S. Halchenko Kyiv, 383 p. [in Ukrainian].
10. *Uliubleni virshi* (2017). [The favourite poems]. I. Malkovych (Ed.), no. 2. Kyiv, 108 p. [in Ukrainian].
11. Frait, O. V. (2003). *Ukrainska fortepianna programna muzyka v zahalnoosvitnii shkoli: navch. posib.* [Ukrainian piano program music in secondary school: training manual]. Drohobych, 32 p. [in Ukrainian].
12. Sharapova, T. (2013). *Kompleksnyi vzaiemozviazok riznykh vydiv mystetstva na urokakh muzyky* [Complex intercommunication of different types of art is on the music lessons: scientific notes]. *Scientific notes of the Central Ukrainian State Pedagogical University named after Volodymyr Vynnychenko*. Vol. 120. Kropyvnytskyi, pp. 344–350. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 16.04.2021